

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan lausunto yhdenvertaisuusvaltuutetulle 3.3.2022, YVTltk 1021/2021

Yhdenvertaisuusvaltuutettu on pyytänyt yhdenvertaisuuslain 20 § 2 momentin mukaista lausuntoa yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnalta siitä, olisiko Helsingin kaupungin tullut yhdenvertaisuuslain 5 §:n edistämisvelvollisuutensa nojalla järjestää korona-ajan tiedotustilaisuuksiin viittomakielinen tulkkaus. Lausuntopyyntönsä liitteenä yhdenvertaisuusvaltuutettu on toimittanut selvityspyyntönsä Helsingin kaupungille 30.11.2020, Helsingin kaupungin vastauksen yhdenvertaisuusvaltuutetulle 21.12.2020 sekä kolme yleisönosastokirjoitusta.

Asian tausta

Yhdenvertaisuusvaltuutettu oli saanut Kuurojen liitto ry:ltä syksyllä 2020 yhteydenoton, jossa arvosteltiin Helsingin kaupungin linjausta AA – tason mukaisen saavutettavuuden noudattamisesta tiedottamisessaan. Koska viittomakieliset tulkkaukset sisältyvät AAA – tason mukaiseen saavutettavuuteen, ei kaupungin linjaus edellyttänyt viittomakielisen tulkkauksen järjestämistä suoriin kuvallisiin lähetyksiin. Kuurojen liitto ry katsoi yhteydenotossaan, että kaupungin menettely syrji viittomakielisiä henkilöitä.

Yhdenvertaisuusvaltuutetun lausuntopyyntö

Yhdenvertaisuusvaltuutettu toteaa lausuntopyynnössään, että Helsingille on tehty lukuisia vetoamuksia vammaisjärjestöjen ja viittomakielisen yhteisön toimesta ottaa huomioon koronapandemiasta johtuvana poikkeusaikana myös viittomakieliset kuntalaiset.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu katsoo, että viittomakielisen tulkkauksen järjestäminen suorina lähetettäviin infotilaisuuksiin olisi varsin yksinkertainen ja kustannuksiltaan vähäinen toimenpide. Kaupungin toimet tulisi suhteuttaa vallitsevaan poikkeustilaan, joka uhkaa vakavasti kuntalaisten terveyttä ja edellyttää ajankohtaista tietoa rajoituksista ja suosituksista kaikkien kuntalaisten kohdalla. Vaikuttaa siltä, että kaupunki ei ole arvioinut asiaa viittomakielisten kuntalaisten näkökulmasta vaan ainoastaan tulkkauksen järjestämisestä mahdollisesti aiheutuvan vaivan kautta. Kustannuksissa ei liene suurta eroa siinä toteutetaanko tulkkaus livetilanteessa ja myöhemmin nauhoitteelle.

Helsingin kaupungille 30.11.2020 osoittamassaan selvityspyynnössä yhdenvertaisuusvaltuutettu suositteli koronatiedotuksen reaaliaikaista tulkkausta viittomakielelle ja muistutti, että kaupungilla on yhdenvertaisuuslain 5 §:n mukainen viranomaisen yhdenvertaisuuden edistämisvelvollisuus sekä totesi, että myös viittomakielilaki sisältää edistämisvelvollisuuden.

Helsingin kaupungin vastaus yhdenvertaisuusvaltuutetulle

Helsingin kaupunki toteaa yhdenvertaisuusvaltuutetulle 21.12.2020 antamassaan selvityksessä, että se on koko koronaepidemian ajan tuottanut sisältöä tavoittaakseen viittomakieliset helsinkiläiset. Koronavirustilannetta koskevaa suomalaista viittomakielistä tietoa on saatavilla tallenteina useista kaupungin verkkopalveluista.

Kaupunki huolehtii suomalaista viittomakieltä käyttävien helsinkiläisten tiedonsaannista myös tuottamalla videoita keskeisistä koronaohjeista, kuten kasvomaskisuosituksesta ja toimintaohjeesta koronatartunnan varalle. Korona-aiheita käsitellään myös kerran kuussa julkaistavissa viittomakielisissä ajankohtaiskatsauksissa.

Lisäksi pormestarin infojen tallenteet ovat katsottavissa tekstitettyinä kaupungin verkkosivuilla keskimäärin kahden arkipäivän sisällä tilaisuuden suorasta lähetyksestä. Kaupunki on näin ollen pystynyt tarjoamaan tekstitetyn tallenteen digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain saavutettavuusvaatimusten edellyttämää 14 vuorokauden määräaikaa huomattavasti nopeammin. Mikäli tilaisuudessa on uutisoitavaa asiaa, uutiset ovat kaupungin verkkosivuilla joko tilaisuuden aikana tai välittömästi sen jälkeen.

Helsingin kaupunki toteaa, että se ottaa toiminnassaan huomioon, että kirjoitettu teksti ei korvaa viittomakieltä. Tämän vuoksi tilanteissa, joissa epidemian aiheuttamat rajoitukset muuttuvat olennaisesti, kaupunki pyrkii tuottamaan viittomakielistä viestintää ilman aiheetonta viivytystä. Esimerkiksi 27.11.2020 tiedotustilaisuuden lehdistötiedote oli viitottuna tallenteena katsottavissa kaupungin verkkosivuilla vielä saman vuorokauden aikana. Tiedotteessa käsitellyt rajoitukset tulivat voimaan 30.11.2020. Tuottamalla oman tallenteen kaupunki varmisti, että viittomakielelle tulkattu tieto on saatavissa kaupungin sivuilla myös jälkikäteen. Lisäksi Yleisradio tarjosi tilaisuuden viittomakielisen tulkkauksen omissa kanavissaan.

Viittomakieliset tallenteet jaetaan kaupungin www.hel.fi-sivustolla, viittomakielisellä sivustolla www.helsinginseutu.fi/viittomakieli ja Helsinki-kanavalla. Korona-aineisto on katsottavissa koronasivuston www.hel.fi/koronavirus kohdassa: Neuvonta ja

asiakaspalvelu > Ajankohtaista viittomakielellä koronaviruksesta. Uusien tallenteiden julkaisemisesta saa tietoa seuraamalla kaupungin verkkosivuja ja sosiaalisen median kanavia.

Haastavassa koronavirustilanteessa uutisointia tehdään ja tiedotustilaisuuksia järjestetään nopealla aikataululla ja koronaviestintää tehdään monilla eri kielillä samanaikaisesti. Helsingin kaupunki katsoo, että suorien lähetysten reaaliaikainen tulkkaminen ei ole ainoa keino tavoittaa viittomakielen käyttäjiä. Lehdistötiedotteiden viitotut tallenteet sekä tiedotustilaisuuksien tekstitetyt tallenteet varmistavat tietojen välittymisen laadukkaalla tavalla ja tuovat tiedot myös niiden ulottuville, jotka eivät suoraa tilaisuutta pääse seuraamaan. Tallenteet tukevat muuta koronaviestintää niin, että kokonaisuudesta muodostuu kattava.

Helsingin kaupunki toteaa edistävänsä toiminnassaan yhdenvertaisuuden toteutumista sekä viittomakielilain 3.1 §:n mukaisesti viittomakieltä käyttävän mahdollisuuksia käyttää omaa kieltään ja saada tietoa omalla kielellään. Viittomakielistä sisältöä pyritään tuottamaan ilman aiheetonta viivytystä tilanteissa, joissa epidemian aiheuttamat rajoitukset muuttuvat olennaisesti. Kaupunki pitää koronaepidemiaa koskevan viestinnän saavutettavuutta erittäin tärkeänä ja kiinnittää siihen jatkuvasti huomiota.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta lausuu asiassa seuraavaa

Lausunnon antaminen

Yhdenvertaisuuslain (1325/2014) 20 §:n 2 momentin mukaan viranomaisen voi pyytää yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnalta lausunnon yhdenvertaisuuslain tulkinnan kannalta merkittävästä asiasta. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta toteaa näin ollen, että sillä on toimivalta antaa lausunto yhdenvertaisuusvaltuutetun pyynnöstä. Lautakunta toteaa edelleen, että lausuntoa on pyydetty nimenomaan yhdenvertaisuuslain 5 § 1 momentin mukaisesta yhdenvertaisuuden edistämisvelvollisuudesta julkisen viranomaisen korona-ajan tiedottamisessa ja viittomakielisten henkilöiden oikeuksien turvaamisesta tuossa tiedottamisessa.

YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien yleissopimuksen soveltaminen

YK:n vammaisyleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat Suomessa voimassa lakina (Laki vammaisten henkilöiden oikeuksista tehdyn yleissopimuksen ja sen valinnaisen pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta, 1 §). Näin ollen YK:n vammaisyleissopimus on osa sitä ”lakia”, jota perustuslain 2 §:n 3 momentissa säädetyn oikeusvaltioperiaatteen mukaan on ”tarkoin” noudatettava kaikessa julkisessa toiminnassa.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnalta toteaa lausuntopyyntön asiakokonaisuudesta, että kaupungin on kaikessa vammaisia henkilöitä koskevassa päätöksenteossaan otettava huomioon YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien yleissopimuksen (SopS 26-27/2016) määräykset, jotka on saatettu Suomessa voimaan lailla (373/2015) kuten muutkin ihmisoikeussopimukset.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta toteaa edelleen, että vammaisuudelle ei ole olemassa yksiselitteistä oikeudellista määritelmää, vaan sille on eri laeissa annettu erilaisia määritelmiä. YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien yleissopimuksen 1 artiklan mukaan vammaisiin henkilöihin kuuluvat ne, joilla on sellainen pitkäaikainen ruumiillinen, henkinen, älyllinen tai aisteihin liittyvä vamma, joka vuorovaikutuksessa erilaisten esteiden kanssa voi estää heidän täysimääräisen ja tehokkaan osallistumisensa yhteiskuntaan yhdenvertaisesti muiden kanssa. Vammaisuus voi olla syntyperäistä, taikka se voi johtua esimerkiksi tapaturmasta tai onnettomuudesta. (HE 19/2014, s. 67)

Edellä selostettu huomioon ottaen lautakunta katsoo, että tulkkausta viittomakielelle tarvitsevat erityisesti kuurot henkilöt sekä henkilöt, joilla on siinä määrin heikentynyt kuuloaisti, etteivät he pysty ilman viittomakielen tulkkausta tai muuta tulkkitsemisapua seuraamaan yleisölle tarkoitettua normaalia kuuloaistia edellyttävää tiedottamista koronapandemiasta. Näin ollen lausunnon kohteena olevassa asiassa tulevat

sovellettavaksi myös YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien yleissopimuksen määräykset, jotka velvoittavat julkista valtaa suoraan lain nojalla.

Perustuslaki

Perustuslain (731/1999) 17 §:n mukaan Suomen kansalliskielet ovat suomi ja ruotsi, ja viittomakieltä käyttävien sekä vammaisuuden vuoksi tulkitsemis- ja käännösapua tarvitsevien oikeudet turvataan lailla (PeVM 25/1994 vp, s. 9). Viittomakieli voidaan kielellisenä järjestelmänä rinnastaa puhuttuihin kieliin (HE 309/1993 vp, s. 65 – 67).

Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

Viittomakielilaki

Viittomakielilain (359/2015) 3 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen on toiminnassaan edistettävä viittomakielisten mahdollisuutta käyttää omaa kieltään ja saada tietoa omalla kielellään.

Yhdenvertaisuuslaki

Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) ja siihen sisältyvät syrjintäkiellot toteuttavat perustuslain (731/1999) 6 §:n, Suomea velvoittavien kansainvälisten ihmisoikeussopimusten ja Euroopan unionin oikeuden yhdenvertaisuus- ja syrjintäkieltosäännöksiä sekä perustuslain 22 §:n mukaista julkisen vallan veloitetta turvata perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen (PeVL 31/2014 vp., s. 2). Näin ollen yhdenvertaisuuslaki on syrjintää arvioitaessa ensisijaista suhteessa muuhun tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä säädettyyn lainsäädäntöön ja vaatimusta vammaisten ihmisten yhdenvertaisuuden toteuttamisesta on tämän vuoksi perusteltua pitää ilmeisen painavana.

Yhdenvertaisuuslain 8 §:n mukaisiin kiellettyihin syrjintäperusteisiin kuuluu henkilön terveydentila tai vamma.

Välittömänä syrjintänä pidetään yhdenvertaisuuslain 10 §:n mukaan sitä, jos jotakuta kohdellaan henkilöön liittyvän syyn perusteella epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta on kohdeltu, kohdellaan tai kohdeltaisiin vertailukelpoisessa tilanteessa. Syrjintä on yhdenvertaisuuslain 13 §:n mukaan välillistä, jos näennäisesti yhdenvertainen sääntö, peruste tai käytäntö saattaa jonkun muita epäedullisempaan asemaan henkilöön liittyvän syyn perusteella, paitsi jos säännöllä, perusteella tai käytännöllä on hyväksyttävä tavoite ja tavoitteen saavuttamiseksi käytetyt keinot ovat asianmukaisia ja tarpeellisia.

Yhdenvertaisuuslain esitöissä epäsuotuisalla kohtelulla viitataan sellaiseen menettelyyn, joko tekoon tai laiminlyöntiin, jolla menettelyn kohde asetetaan muihin nähden huonompaan asemaan. Kyse voi siten olla esimerkiksi jonkin yleisesti saatavilla olevan etuuden, palvelun tai oikeuden epäämisestä tai rajoittamisesta tietyltä henkilöltä tai henkilöryhmältä (HE 19/2014 vp., s. 70).

Viittomakieli YK:n vammaisoikeusyleissopimuksessa

Yleissopimuksen 2 artiklassa todetaan, että sopimuksessa käytetty käsite 'kieli' sisältää puhutut kielet sekä viittomakielet ja muut ei-puhutun kielen muodot. Yleissopimuksen 21 artiklan mukaan sopimuspuolet toteuttavat kaikki asianmukaiset toimet varmistaakseen, että vammaiset henkilöt voivat käyttää oikeutta sanan- ja mielipiteenvapauteen, mukaan lukien vapaus etsiä, vastaanottaa ja välittää tietoja ja ajatuksia yhdenvertaisesti muiden kanssa sekä käyttäen kaikkia valitsemiaan tämän yleissopimuksen 2 artiklassa määriteltyjä viestintämuotoja, muun muassa: hyväksymällä sen, että vammaiset henkilöt käyttävät virallisessa vuorovaikutuksessaan viittomakieliä, pistekirjoitusta, puhetta tukevaa ja korvaavaa viestintää sekä kaikkia muita valitsemiaan saavutettavia viestintäkeinoja, -tapoja ja -muotoja, sekä helpottamalla näiden käyttöä (kohta b); sekä tunnustamalla viittomakielten käytön ja edistämällä sitä (kohta e). Yleissopimuksessa ei puhuta viittomakielen käytöstä ainoastaan kuurojen keskinäisessä vuorovaikutuksessa, vaan se tunnustetaan käytettäväksi kieleksi myös virallisissa yhteyksissä (HE 294/2014 vp, s. 22).

Saavutettavuus

YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksista tehdyn yleissopimuksen (27/2016, CRPD) 9 artiklassa säädetään esteettömyydestä ja saavutettavuudesta. Artiklan 1 kohdan mukaan vammaisille henkilöille on varmistettava muiden kanssa yhdenvertainen pääsy fyysiseen ympäristöön, kuten yleisölle avoimiin tai tarjottaviin palveluihin. Toimia, joihin sisältyy saavutettavuuden esteiden tunnistaminen ja poistaminen, sovelletaan muun muassa sisä- ja ulkotiloihin sekä palveluihin. Artiklan 2 b kohdan mukaan sopimuspuolet toteuttavat asianmukaiset toimet, joilla varmistetaan, että yksityiset tahot, jotka tarjoavat yleisölle avoimia tai tarjottavia tiloja ja palveluja, ottavat huomioon kaikki esteettömyyden ja saavutettavuuden osatekijät vammaisten henkilöiden kannalta.

Saavutettavuus liittyy ihmisryhmiin, kun taas kohtuulliset mukautukset liittyvät yksilöihin. Velvollisuus saavutettavuuden järjestämiseen on olemassa jo ennen kuin yksilö pyytää saada päästä johonkin paikkaan tai saada käyttää jotakin palvelua. Saavutettavuuden järjestämiseen velvollinen ei voi laiminlyödä velvoitettaan vetoamalla taakkaan, joka aiheutuu saavutettavuuden järjestämisestä. (CRPD/C/14/D/21/2014, yksilövalitus, asia No. 21/2014, 14.9.2015, kpl. 8.4 ja kpl 8.5). YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksista tehdyn yleissopimuksen (27/2016, CRPD) 5 artiklan 2 kohdan mukaan sopimuspuolet kieltävät kaiken syrjinnän vammaisuuden perusteella ja takaavat vammaisille henkilöille yhdenvertaisen ja tehokkaan oikeussuojan syrjintää vastaan syrjintäperusteesta riippumatta.

YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien yleissopimuksen toteutumista valvovan komitean mukaan sopimuksen 5 artiklan 2 kohdan syrjintäkielto velvoittaa valitsemaan vammaisten oikeuksien sopimusten mukaisten oikeuksien ja velvollisuuksien toteuttamisessa sellaiset kohtuulliset toimenpidevaihtoehdot, joiden avulla vammaisilla henkilöillä on mahdollisuus nauttia sopimuksessa turvatuista oikeuksista yhdenvertaisesti muiden kanssa (CRPD/C/14/D/21/2014, yksilövalitus, asia No. 21/2014, 14.9.2015, kpl. 8.7). Lisäksi komitean mukaan velvollisuus kohtuullisiin mukautuksiin voi edellyttää esimerkiksi

asemakaavasta poikkeamista, jos tarvittavien kohtuullisten mukautusten toteuttaminen sitä vaatisi ja jos ei osoiteta tästä aiheutuvan kohtuutonta rasitetta mukautukseen velvoitetulle (CRPD/C/7/D/3/2011, yksilövalitus, asia No. 3/2011, 21.5.2012, kpl. 8.5, 8.8).

YK:n vammaisyleissopimuksen saavutettavuutta ja esteettömyyttä koskevan 9 artiklan mukaan sopimusvaltioiden on toteutettava asianmukaiset toimet varmistaakseen vammaisille henkilöille muiden kanssa yhdenvertaisen pääsyn fyysiseen ympäristöön, kuljetukseen, tiedottamiseen ja viestintään, muun muassa tieto- ja viestintäteknologiaan ja -järjestelmiin, sekä muihin yleisölle avoimiin tai tarjottaviin järjestelyihin ja palveluihin, sekä kaupunki- että maaseutualueilla.

YK:n vammaisyleissopimuksen toteutumista valvova komitea on todennut, että viranomaisten tulee varmistaa COVID-19 pandemiaa koskevan tiedon saavutettavuus vammaisille henkilöille myös viittomakielellä käyttämällä (CRPD/C/FRA/CO/1, 4.10.2021, kpl 24.). Komitea on suositellut sopimusvaltioita ottamaan huomioon YK:n ihmisoikeusvaltuutetun COVID-19 pandemiaa ja vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan ohjeistuksen. Näissä ohjeissa todetaan, että kaiken terveystalvuita koskevan tiedon ja tiedottamisen tulisi olla vammaisille henkilöille saavutettavia myös viittomakielellä. Kaikkien julkisten terveystalvuita kampanjoiden tulee olla saavutettavia ja inklusiivisia vammaisille henkilöille (OHCHR, 29.4.2020, kohta 3.). Komitea kehottaa ottamaan huomioon myös YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien erityisraportoijan vetoomuksen, jossa korostetaan, kuinka tärkeää on, että koronaviruksen leviämistä ja siltä suojustumista koskeva tieto on kaikille saavutettavaa (OHCHR, 17.3.2020). YK:n erityisraportoiija on jo ennen koronapandemiaa todennut, että kaiken terveystalvuita koskevan tiedon ja tiedottamisen tulisi olla vammaisille henkilöille saavutettavia myös viittomakielellä. (UN A/73//161, 16.7.2018, kpl. 57).

YK:n vammaisyleissopimuksen 2 artiklan kolmannen kohdan mukaan syrjintä vammaisuuden perusteella sisältää kaikki syrjinnän muodot, kohtuullisen mukauttamisen ja saavutettavuuden tai esteettömyyden epääminen mukaan lukien.

YK:n vammaisyleissopimuksen toteutumista valvovan komitean mukaan sopimuksen 5 artiklan 2. kohdan syrjintäkielto velvoittaa määrittelemään kielletyksi syrjinnäksi pääsyn epäämisen vammaisilta yhdenvertaisesti fyysiseen ympäristöön, kuljetukseen, tiedottamiseen ja viestintään sekä muihin yleisölle avoimiin tai tarjottaviin järjestelyihin tai palveluihin. Saavutettavuus ja esteettömyys liittyvät ihmisryhmiin, kun taas kohtuulliset mukautukset liittyvät yksilöihin. Velvollisuus saavutettavuuden järjestämiseen on olemassa jo ennen kuin yksilö pyytää saada päästä johonkin paikkaan tai saada käyttää jotakin palvelua. CRPD/C/14/D/21/2014, yksilövalitus, asia No. 21/2014, 14.9.2015, kpl. 8.4 ja kpl 8.5). Saavutettavuuden ja esteettömyyden epääminen on syrjintää. (CRPD/c/GC/2, General comment No. 2, 2014, kpl. 13., CRPD/C/14/D/21/2014, yksilövalitus, asia No. 21/2014, 14.9.2015, kpl. 8.)

EU:n saavutettavuusdirektiivin (2016/2102) mukaan kaikilla tulee olla tasavertaiset mahdollisuudet käyttää digitaalisia palveluja. Direktiivi ei kuitenkaan koske suoria videolähetyksiä.

Yhdenvertaisuuden edistäminen

Yhdenvertaisuuslain 5 §:n 1 momentissa säädetään viranomaisen velvollisuudesta edistää yhdenvertaisuutta. Viranomaisen on arvioitava yhdenvertaisuuden toteutumista toiminnassaan ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi. Edistämistoimenpiteiden on oltava viranomaisen toimintaympäristö, voimavarat ja muut olosuhteet huomioon ottaen tehokkaita, tarkoituksenmukaisia ja oikeasuhtaisia.

Yhdenvertaisuuslain esitöiden mukaan toiminnan yhdenvertaisuusarvioinnin tulee kohdistua mahdollisuuksien mukaan siihen, miten yhdenvertaisuusnäkökulma on otettu huomioon viranomaisen tehtäviin kuuluvien toimintojen järjestämisessä samoin kuin siihen, miten sen toiminta on tosiasiallisesti vaikuttanut syrjinnän vaarassa olevien ryhmien asemaan. Viranomaisen tulee toimialallaan arvioida yhdenvertaisuuden toteutumista esimerkiksi asioiden valmistelussa ja päätöksenteossa. Edistämistoimet voivat olla luonteeltaan toimenpiteitä syrjinnän havaitsemiseksi tai ennaltaehkäisemiseksi tai yhdenvertaisuuslaissa tarkoitettua positiivista erityiskohtelua. Edistämisessä on usein kyse toimenpiteistä, joilla julkiset palvelut pyritään järjestämään syrjinnän vaarassa olevien ryhmien tarpeet paremmin huomioon ottavalla tavalla. Selvää on, että viranomaisen on erityisesti muutettava niitä olosuhteita, jotka estävät yhdenvertaisuuden toteutumista. Laajoissa tai muutoin merkitykseltään tärkeissä hankkeissa on arvioitava, vaikuttaako hanke syrjinnän vaarassa olevien ryhmien oikeuksiin, velvollisuuksiin tai asemaan. (HE 19/2014 vp., s. 61).

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta kiinnittää huomiota siihen, että arvioitaessa kaupungin toimenpiteitä nyt käsillä olevassa asiassa kokonaisuutena, on otettava huomioon myös sille YK:n vammaisoikeusyleissopimuksesta aiheutuvat velvoitteet erityisesti yleisvaarallisen tartuntataudin leviämisestä aiheutuneessa tilanteessa, jossa viranomaiset ovat ryhtyneet laajoihin toimenpiteisiin taudin leviämisen ehkäisemiseksi.

Lautakunta katsoo, että kyse on ollut kriisiajan tiedottamisesta olosuhteissa, jotka vertautuvat YK:n vammaisoikeusyleissopimuksen 11 artiklassa tarkoitettuun vaaratilanteeseen. Silloin julkiselle viranomaiselle syntyy korostettu velvollisuus ryhtyä kaikkiin tarvittaviin toimiin varmistaakseen vammaisten henkilöiden suojelun ja turvallisuuden. Yleisvaarallisen tartuntataudin leviämisestä aiheutuneessa tilanteessa on myös tiedottamisessa otettava huomioon perustuslain 19 §:n 3 momentissa turvattu oikeus riittäviin terveyspalveluihin ja julkisen vallan velvollisuus väestön terveyden edistämiseen sekä YK:n vammaisoikeusyleissopimuksen 25 artiklan mukainen vammaisten henkilöiden oikeus parhaaseen mahdolliseen terveyden tasoon ilman syrjintää vammaisuuden perusteella.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo, että kaupungin tulisi ottaa huomioon nämä erityiset olosuhteet sekä vammaisten henkilöiden asema erityisen haavoittuvana ryhmänä myös asiaa koskevassa tiedottamisessaan. Tilanteessa on ollut kyse hengelle ja terveydelle vaarallisen tartuntataudin leviämiseen ja sen ehkäisyyn sekä ihmisten hengen ja terveyden suojelemiseen liittyvästä julkisen viranomaisen tiedottamisesta. Silloin ei

välttämättä ole riittävää viranomaiselta normaalioloissa edellytettävä saavutettavuuden taso, vaan olosuhteet voivat edellyttää saavutettavuudelta säädettyä korkeampaa tasoa. Yhdenvertaisuuslain 5 §:n 1 momentin mukainen velvollisuus edellyttää näiden erityisolosuhteiden nimenomaista arvioimista ja ottamaan huomioon niiden vaikutuksen vammaisiin henkilöihin.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnalle toimitetusta Helsingin kaupungin vastauksesta yhdenvertaisuusvaltuutetulle ilmenee, että kaupunki on pystynyt tarjoamaan tekstitetyn tallenteen digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain saavutettavuusvaatimusten edellyttämää 14 vuorokauden määräaika nopeammin ja että esimerkiksi 27.11.2020 tiedotustilaisuuden lehdistötiedote oli viitottuna tallenteena katsottavissa kaupungin verkkosivuilla vielä saman vuorokauden aikana. Kaupunki on selvityksessään todennut, että haastavassa koronavirustilanteessa uutisointia tehdään ja tiedotustilaisuuksia järjestetään nopealla aikataululla ja koronaviestintää tehdään monilla eri kielillä samanaikaisesti. Kaupunki ei kuitenkaan ole esittänyt, että sillä ei olisi ollut mahdollisuutta järjestää tiedotustilaisuuksiinsa viittomakielistä tulkkausta. Se on vain viitannut siihen, että suorien lähetysten reaaliaikainen tulkkaaminen ei ole ainoa keino tavoittaa viittomakielen käyttäjiä. Lautakunnalle toimitetusta kaupungin selvityksestä ei ilmene, että se olisi tietoinen sille julkisena viranomaisena kuuluvista YK:n vammaisoikeusyleissopimuksen velvoitteista.

Edellä mainitut seikat huomioon ottaen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo, että Helsingin kaupungin tulisi yhdenvertaisuuslain 5 §:n 1 momentissa säädetyn yhdenvertaisuuden edistämismääräyksen mukaisesti järjestää koronapandemiaa koskeviin tiedotustilaisuuksiinsa viittomakielinen tulkkaus. Lautakunta toteaa edelleen, että kaupungin tulisi muutoinkin kaikessa kriisitiedottamisessaan huolehtia asianmukaisesti viittomakielisen tulkkauksen saatavuudesta.

Asian ovat päättäneet Tuomas Ojanen (puheenjohtaja), Paula Ilveskivi, Riitta-Maija Jouttimäki, Pirkko Mahlamäki ja Niina Mäntylä. Asian esittelijä Juhani Kortteinen.